

BBS-HARRASTUKSEN HISTORIAA TUTKITAAN TURUN YLIOPISTOSSA

Petri Saarikoski

Tietoverkkokulttuurilla on Suomessa takanaan vähintään yli neljäkymmen vuoden historia. Internetiin Suomi liittyi marraskuussa 1988, mutta kesti vielä vuosia ennen kuin kansainvälinen ”tiedon valtatie” arkipäiväistyi. Tavallisesti opiskelijat tutustuivat ensin Internetiin yliopistoissa ja korkeakouluissa, mutta yksityisille kansalaisille nettiliittymiä oli tarjolla vasta vuodesta 1993 alkaen.

Internetin rinnalla toimi vuosien ajan monia muita tietoverkkoja. Kotitietokoneharrastajien kannalta tärkeitä kohtauspaikkoja olivat maailmanlaajuisesti toimineet BBS-purkit. BBS:llä tarkoitettiin puhelinverkkoon kytkettyä, tietoliikenneohjelmistolla varustettua tietokonetta, joka toimi palvelimena ja johon muut käyttäjät pystyivät modeemin avulla ottamaan yhteyttä. Purkeissa oli tarjolla monia tuttuja palveluja, kuten sähköposti, keskusteluryhmät, pelit ja tiedostoalueet.

Suomen ensimmäisen BBS-purkki perustettiin kesällä 1982, mutta niiden varsinainen kultakausi oli 1990-luvulla. Pc-koneiden ja modeemien myynnin kasvaessa toiminta vilkastui merkittävästi vuosina 1990–1991. Niiden vaihtuvuus oli erittäin suurta ja normaalissa tapauksessa yksi purkki pysyi ”linjoilla” muutaman vuoden - tai niin kauan kuin sen ylläpitäjällä eli SyS-opilla riitti aikaa ja kiinnostusta.

Purkeissa kokoontuneet käyttäjät olivat hyvin kirjavaa porukkaa. Kotitietokoneista ja tietokonepeleistä kiinnostuneiden lisäksi linjoille kerääntyi niin elektroniikkaharrastajia, roolipelaaajia, taidevaikuttajia, musiikin

suurkuluttajia, tieteis- ja fantasiakirjallisuuden lukijoita kuin elokuvaentusiasteja. Varsinkin keskustelualueet (ns. ”messut”) olivat tärkeitä harrastajien välisen yhteydenpidon kannalta ja joskus purkeissa käytiin hyvinkin kiivaita keskustelua.

Suomessa ”purkkien” tai ”kannujen” suosio oli korkeimmillaan noin vuonna

Neuvosto-Savo BBS:n neuvostohuumoria edustanut pääsivu vuodelta 1993. Neuvosto-Savo oli aktiivinen purkki, joka sisälsi paljon keskustelualueita ja viestintää sekä piraattipelejä.

1995, jolloin niitä oli linjoilla noin 450 - käyttäjiä oli varovaistenkin arvioiden perusteella yli sata tuhatta. Vuoden 1996 jälkeen niiden suosio kääntyi jyrkkään alamäkeen. Internet-pohjaisen tietoverkkotekniikan läpimurto ja puhelinmaksuliikenteessä tapahtuneet muutokset olivat tärkeitä syitä toiminnan hiipumiseen. 2000-luvun alkuun mennessä aktiivinen BBS-kulttuuri oli käytännössä loppunut. Muutamat harrastajat jatkoivat pienimuotoista toimintaa vielä tämänkin jälkeen.

Kansainvälisesti verkottuneet BBS-purkit olivat hyvin merkittävä etappi tietoverkkojen historiassa - niitä voidaan luokitella jopa ”esi-Internetiksi”. Suosiostaan huolimatta BBS jäi aikoinaan pitkälti suuralle yleisölle tuntemattomaksi ilmiöksi. BBS-kulttuuria on ehkä tästä syystä tutkittu Suomessa verrattain vähän - tutkimuksen pääpaino on ollut enemmän Internetin puolella.

Turun yliopiston kulttuurihistorian oppiaineen koordinoimassa TIESU-tutkimushankkeessa 2000-luvun alkupuoliskolla kerättiin myös BBS-harrastukseen liittyviä kokemuksia ja muistoja. Erään muistelijan mukaan: ”Harrastelijoiden ylläpitämien dial-up-BBS:ien kuolema Internetin yleisty-

misen myötä on ollut yksi suomalaisen modernin viestintähistorian ehkä surullisimpia menetyksiä: niissä oli läsnä aidosti se paikallistaso, joka sfnetissä ei ole keskusteluissa läsnä juuri koskaan”. Todellisuudessa BBS-järjestelmät ja Internet elivät vuosia vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja monille harrastajille siirtyminen Internetin puolelle oli melko luontevaa vanhan teknologian jäädessä pois käytöstä.

Muistojen ja kokemusten tallennustyötä on jatkettu Turun yliopistossa. Digitaalisen kulttuurin oppiaineen koordinoimassa ja vuosina 2013–2014 toteutetussa, Koneen säätiön rahoittamassa KOTIKONE-tutkimushankkeessa kerättiin Suomen tietokoneharrastamiseen liittyviä muistoja. Vastausten joukossa esiintyi toiveita BBS:n kulttuuriperinnön tallentamisesta. Eräs vastaaja viittasi sarkastisesti tähän: ”Aikoinaan modeemit ja BBS maailma olivat aikansa somea, tätäkin voisi pistää kirjoihin ja kansiin ennen kuin me sen kokeneet aletaan dementoitu”.

Digitaalinen kulttuuri on mukana vuonna 2015 alkaneessa Suomen Akatemian rahoittamassa Citizen Mindscapes -konsortiohankeessa, jossa tutkitaan kotimaisen verkkokeskustelukulttuurin syntyä ja

Future Crew-demosceneryhmän BBS Starportin ”mainossivu” vuodelta 1992. Kirjaimet WHQ viittavat sanoihin ”World Head Quarters”. Starport toimi ikään kuin demoharrastajien ”keskuspurkkina”, johon oli linkitettyä muita purkkeja - myös Euroopasta.

kehitystä. Tähtäimessä on myös aihetta käsittelevä tietokirja, johon tulee omana osanaan tarkempi ja laajempi selvitys kotimaisen BBS-kulttuurin vaiheista. Osatutkimus aloitetaan aineiston keruulla, johon liittyvä kysely käynnistetään tämän vuoden aikana. Lisäksi kerätään mm. aiheeseen liittyviä sähköisiä aineistoja, lehtijuttuja ja valokuvia.

Jos sinulla on BBS-toimintaan liittyviä lähteitä saatavilla ja haluat luovuttaa niitä tutkimuskäyttöön, voit ottaa yhteyttä tämän jutun kirjoittajaan!

Yhteystiedot löytyvät tästä alhaalta. Aineisto keruuhankkeesta tiedotetaan myös blogissa <https://kotikone.wordpress.com/>.

Petri Saarikoski
Digitaalinen kulttuuri
Yliopistonlehtori
puh. 0400 534 845, petsaari@utu.fi

Luettavaa

Suominen, Jaakko, Saarikoski, Petri, Östman, Sari, Turtiainen, Riikka: *Funetista Facebookiin - Internetin kulttuurihistoria*. Gaudeamus (2009).

KIRJOITUSKUTSU KONEPAJOJEN HISTORIAA KÄSITTELEVÄÄN TEEMANUMeroon TEKNIIKAN WAIHEITA -LEHDESSÄ

Tekniikan Waiheita pyytää konepajojen historiaa tutkivilta artikkeleita tai katsauksia vuoden 2016 viimeiseen, neljänteen numeroon. Kirjoitusesityksiä toivomme jätettäväksi lehden päätoimittajalle, Tiina Männistö-Funkille (tiiman@utu.fi) elokuun loppuun mennessä. Vertaisarvioitavien artikkelien käsikirjoituksen eräpäivä on syyskuun lopussa.

Kirjoitukset voivat käsitellä aihetta monipuolisesti. Erityisesti olemme kiinnostuneita siitä, mikä rooli konepajoilla on ollut teollistumisessa ja yhteiskunnan kehityksessä, millaisia merkityksiä alalle on eri aikoina annettu sekä miten konepajatyön arki ja sitä koskevat käsitykset ovat ajan kuluessa muuttuneet.